

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY
Departament Statystyki Rolnictwa i Środowiska

Informacja sygnalna

Wyniki wstępne

Warszawa, 28.04.2006

BADANIE PRODUKCJI ROŚLINNEJ

WSTĘPNA OCENA PRZEZIMOWANIA UPRAW OZIMYCH¹⁾

Z przeprowadzonych badań wynika, że w bieżącym roku straty w powierzchni zasianych ozimin będą nieco większe niż w roku ubiegłym, gdy straty były niewielkie. Powstałe w zasiewach straty wynikały głównie z powodu: wymoknięcia roślin na skutek utrzymywania się na polach zastoisk wody, występowania pleśni śniegowej na oziminach, a także lokalnie na skutek powodzi i podtopień pól.

Wznowienie wegetacji w bieżącym roku było opóźnione w porównaniu do terminów agrotechnicznych o około 3 tygodnie.

¹⁾Informacja zawiera wyniki wstępnej oceny przezimowania upraw ozimych oraz roślin sadowniczych przeprowadzonej przez rzeczoznawców terenowych GUS. Oceny dokonano na podstawie badań polowych wykonanych w II dekadzie marca, a także przeprowadzonej w końcu marca lustracji pól, łąk i sadów oraz obserwacji warunków agrometeorologicznych i ich wpływu na stan upraw rolnych i ogrodnich.

W pierwszej i drugiej dekadzie marca w całym kraju trwała zimowa przerwa w wegetacji. Dopiero w ostatnich dniach III dekady miesiąca, w wyniku stopniowego ocieplenia, następowało powolne zanikanie pokrywy śnieżnej i rozmarzanie ornej warstwy gruntu.

W końcu marca, zwłaszcza w rejonach zachodniej Polski wzrost temperatury powietrza i gleby przyczynił się do wznowienia procesów fizjologicznych roślin i zaobserwowano ruszenie wegetacji na trwałych użytkach zielonych oraz zbóż ozimych i rzepaku ozimego. Pierwsze wiosenne prace polowe były zdecydowanie opóźnione. W rejonach zachodniej Polski, gdzie pokrywa śnieżna zniknęła najwcześniej, lokalnie uwilgotnienie wierzchniej warstwy gleby było nadmierne. Na przełomie marca i kwietnia rolnicy przystąpili do wiosennych prac polowych, miejscami także do siewu owsa, pszenicy jarej i jęczmienia jarego. Zmienne warunki termiczne w I i II dekadzie kwietnia, nadal utrzymujące się zimne noce hamowały tempo prac polowych, wzrost roślin ozimych i kiełkowanie upraw jarych.

Ocena stanu roślin jesienią 2005 r.

Z oceny przeprowadzonej w listopadzie wynika, że zbóż ozimych pod zbiory 2006 r. zasiano 4,4 mln ha tj. o 3,7% mniej w porównaniu do powierzchni ubiegłorocznej, w tym pszenicy ozimej zasiano nieco ponad 1,7 mln ha, żyta ponad 1,4 mln ha, pszenżyta ozimego ok. 1,0 mln ha, jęczmienia ozimego 143,6 tys. ha i mieszanek zbożowych ozimych 64,2 tys. ha. Powierzchnię obsianą rzepakiem ozimym szacuje się na blisko 0,5 mln ha.

W okresie siewów upraw ozimych warunki termiczno - wilgotnościowe były zróżnicowane. Pogłębiający się od sierpnia brak wilgoci w glebie utrudniał przeprowadzanie prac przedsięwziętych, siewów, a także kiełkowanie oraz wzrost i rozwój ozimin. W sierpniu, a lokalnie nawet jeszcze we wrześniu wykonywano siew rzepaku ozimego.

Siewy żyta i pszenżyta ozimego rozpoczęto w pierwszych dniach września, a w II i III dekadzie miesiąca siew tych zbóż wykonywany był już w całym kraju. Siew pszenicy ozimej rozpoczął lokalnie w II dekadzie września, a powszechnie wykonywano siew w III dekadzie miesiąca. W połowie października zakończono siew zbóż ozimych. Pod koniec września pojawiły się wschody zbóż ozimych. Na terenach gdzie gleba była nadal silnie przesuszona wzrost roślin był powolny. Długa i ciepła jesień zrekompensowała nieco skutki występowania niedoboru wilgoci w glebie. Rośliny w końcowej fazie jesiennego wzrostu były dostatecznie wyrosnięte i rozkrzewione.

Występujące w połowie listopada ochłodzenie oraz opady śniegu zahamowały wegetację ozimin i spowodowały wejście roślin w stan zimowego spoczynku.

Stan zasiewów zbóż ozimych pod zbiory 2006 przed wejściem w stan zimowego spoczynku był gorszy niż w analogicznym okresie ubiegłego roku. Oceniono go na 3,2 – 3,3 stopnia kwalifikacyjnego (w roku ubiegłym 3,6 – 3,7 stopnia kwalifikacyjnego).

W przekroju terytorialnym stan plantacji zbóż ozimych był bardzo zróżnicowany. Oceny stanu poszczególnych gatunków zbóż ozimych wahały się:

- dla pszenicy od 2,8 stopnia kwalifikacyjnego w województwach: łódzkim, opolskim i śląskim do 3,8 w województwie wielkopolskim,
- dla żyta od 2,9 stopnia kwalifikacyjnego w województwie opolskim do 3,8 w województwie lubelskim,
- dla jęczmienia od 2,6 stopnia kwalifikacyjnego w województwie śląskim do 3,9 stopnia w województwie pomorskim,
- dla pszenżyta od 2,9 stopnia kwalifikacyjnego w województwach łódzkim i opolskim do 3,8 stopnia w województwie wielkopolskim,
- dla mieszanek zbożowych od 2,9 stopnia kwalifikacyjnego w województwie opolskim do 3,7 w województwie lubelskim.

Plantacje rzepaku i rzepiku ozimego oceniono na 3,2 stopnia kwalifikacyjnego tj. na 0,5 stopnia niżej niż przed rokiem. Oceny stanu plantacji wahały się od 2,7 stopnia w województwach opolskim i śląskim do 3,7 stopnia w województwie wielkopolskim.

Tabl. 1. Ocena stanu zasiewów ozimin w listopadzie

Wyszczególnienie	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	W stopniach kwalifikacyjnych											
Pszenica	3,5	3,6	3,5	3,5	3,4	3,5	3,7	3,6	3,5	3,6	3,7	3,3
Żyto	3,6	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,7	3,5	3,4	3,7	3,6	3,3
Jęczmień	3,5	3,6	3,5	3,5	3,5	3,4	3,7	3,5	3,4	3,6	3,6	3,2
Pszenżyto	3,6	3,6	3,6	3,5	3,4	3,5	3,6	3,5	3,5	3,6	3,7	3,3
Rzepak	3,5	3,4	3,4	3,4	3,5	3,2	3,7	3,5	3,4	3,6	3,7	3,2

a Stopień „5” oznacza stan bardzo dobry, „4” – dobry, „3” – dostateczny, „2” – słaby, „1” – zły, klęskowy.

Przebieg pogody (po wejściu roślin w stan zimowego spoczynku) w III dekadzie listopada nie stwarzał zagrożeń dla upraw ozimych. Krótkotrwałe spadki temperatury przy gruncie, przy jeszcze niewielkiej pokrywie śnieżnej nie powodowały obniżenia temperatury gleby na głębokości węzła krzewienia do wartości, które zagrażałyby oziminom.

Przebieg warunków agrometeorologicznych w okresie zimy

Pomimo zmienności warunków termicznych pogoda panująca w grudniu nie stwarzała większego zagrożenia dla upraw ozimych. Na znacznym obszarze kraju temperatury powietrza przy powierzchni gruntu spadały poniżej -10°C , a lokalnie nawet do -20°C , jednak występująca w tym czasie dość gruba pokrywa śnieżna zabezpieczała rośliny przed przemarzaniem. Temperatura gleby na głębokości węzła krzewienia utrzymywała się powyżej wartości krytycznych dla roślin.

W styczniu, w wielu rejonach kraju panowały niekorzystne warunki dla zimowania roślin. Notowane w drugiej połowie miesiąca duże spadki temperatury powietrza przy powierzchni gruntu, dochodzące miejscami nawet do -30°C i poniżej, spowodowały w wielu rejonach nadmierne wychłodzenie wierzchniej warstwy gleby. Przy niedostatecznej pokrywie śnieżnej, zwłaszcza w części wschodniej i zachodniej kraju, temperatura gruntu na głębokości węzła krzewienia opadała poniżej wartości krytycznych dla roślin i mogła spowodować straty w zasiewach upraw ozimych.

Przebieg pogody w lutym na ogół nie stwarzał większego zagrożenia dla zimujących roślin, pomimo występujących okresami silnych mrozów. Występująca na przeważającym obszarze kraju gruba pokrywa śnieżna dostatecznie chroniła oziminy przed wymarzaniem, jednak mogła spowodować wyprzenia oraz rozwój pleśni śniegowej.

Przebieg pogody w marcu nie stwarzał na ogół większego zagrożenia dla zimujących roślin. W pierwszej i w drugiej dekadzie miesiąca, w całym kraju nadal trwała zimowa przerwa wegetacji. Pomimo występujących wówczas znacznych spadków temperatury powietrza przy powierzchni gruntu, dzięki zalegającej w całym kraju grubej pokrywie śnieżnej, nie nastąpiło nadmierne wychłodzenie gleby. W trzeciej dekadzie marca wzrost temperatury powietrza i gleby przyczynił się do zanikania pokrywy śnieżnej i rozmarzania ornej warstwy gruntu. Niekorzystnym zjawiskiem dla ozimin było tworzenie się na polach skorupy lodowej, co mogło powodować wyprzenia. Na zachodzie kraju, w III dekadzie marca notowano ruszenie wegetacji. W wielu rejonach kraju uwilgotnienie wierzchniej warstwy gleby na początku okresu wegetacji było nadmierne.

Tabl. 2. Temperatura powietrza i opady w okresie od jesieni 2005 r. do wiosny 2006 r.

Wyszczególnienie	<i>Średnia krajowa temperatura powietrza</i>		<i>Średnie krajowe sumy opadów</i>	
	°C	odchylenie od normy ^{a)}	mm	% normy ^{a)}
JESIEŃ ^{b)} 2005				
Wrzesień	15,1	2,1	37,7	64,7
Październik	9,5	1,2	13,0	27,8
Listopad	3,1	0,1	30,5	71,0
ZIMA ^{b)} 2005/2006				
Grudzień	-0,3	-0,2	76,6	187,6
Styczeń	-7,0	-5,2	18,8	60,9
Luty	-2,7	-1,9	29,9	112,0
WIOSNA ^{b)} 2006				
Marzec	-0,4	-3,2	35,7	103,2

a) jako normę IMiGW przyjmuje od 2002 r. średnie z lat 1971-2000 b) średnie miesięczne. /obliczenia GUS na podstawie danych IMiGW/.

Wyniki badań polowych

Z badań polowych przeprowadzonych w bieżącym roku w zależności od warunków agrometeorologicznych panujących na danym terenie w II lub III dekadzie marca wynika, że rośliny prezimowały nieco gorzej niż w roku ubiegłym.

Jako główne przyczyny szkód zimowych rzeczoznawcy podawali:

- tworzenie zastoisk wody na polach
- wystąpienie pleśni śniegowej
- wyprzenia

W następnej kolejności zaś spadki i wahania temperatury oraz tworzenie pokrywy lodowej. W bieżącym roku zwracano także uwagę na uszkodzenie ozimin spowodowane przez zwierzynę leśną.

Według wstępnej wiosennej oceny stanu upraw zdecydowanie mniejsza od ubiegłorocznej jest obsada roślin żywych i nasion kielkujących na 1 m² większości upraw ozimych - w przypadku pszenicy ozimej - o 16,2%, jęczmienia ozimego - o 10,8%, pszenżyta ozimego - o 7,5%, żyta - o 6,6% i rzepaku ozimego - o 13,6%.

W badanych próbach polowych udział roślin żywych i nasion kielkujących był mniejszy w porównaniu do roku ubiegłego i wyniósł: dla pszenicy ozimej 93,1% (o 3,1 pkt), żyta 91,2% (o 2,5 pkt), jęczmienia ozimego 89,7% (o 4,9 pkt), pszenżyta ozimego 93,1% (o 1,4 pkt), a dla rzepaku ozimego mniejszy o 5,2 pkt i wyniósł 83,4%. Wyniki badań wskazują prezimowanie roślin uprawnych na poziomie średnim.

Ocena przezimowania drzew i krzewów owocowych oraz plantacji jagodowych

W okresie zimy 2005/2006, mimo wystąpienia bardzo silnych mrozów, zanotowano stosunkowo niewielkie uszkodzenia w uprawach sadowniczych, z wyjątkiem malin i brzoskwiń, u których nastąpiły znaczące przemarznięcia mogące mieć wpływ na obniżenie potencjalnych plonów. Drzewa i krzewy owocowe większości gatunków stopniowo weszły w stan zimowego spoczynku, dzięki czemu podczas silnych styczniowych i lutowych mrozów były już zahartowane. Także późniejsze rozhartowywanie przebiegało stopniowo, a wiosenne wznowienie wegetacji było wyraźnie opóźnione.

Większość plantacji truskawek była chroniona w czasie mrozów grubą pokrywą śnieżną, a uszkodzeniom uległy jedynie te plantacje, na których pokrywa śnieżna niedostatecznie chroniła uprawy przed mrozem, zwłaszcza w północno – wschodnich rejonach kraju.

* * *

Ostateczna ocena strat zarówno zimowych, jak i wiosennych oraz ocena stanu zasiewów zostanie przeprowadzona w II połowie maja.